

ВІДЗИВ

офіційного опонента доктора педагогічних наук, старшого наукового співробітника, Авшенюк Наталії Миколаївни на дисертаційну роботу Тригуб Ллони Іванівни «Професійна підготовка експертів у галузі освіти у країнах Східної Європи», подану до спеціалізованої вченої ради Д 26.133.06 у Київському університеті імені Бориса Грінченка на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Перспективи євроінтеграції України та успішне розв'язання стратегічних завдань сучасної освітньої політики зумовлюють ґрунтовне вивчення та врахування провідних тенденцій розвитку вищої професійної освіти в міжнародному вимірі. Дослідження досвіду впровадження стандартів якості освіти, тенденцій професійної підготовки експертів у галузі освіти сприятиме зростанню ефективності вищої освіти України в умовах поглиблення демократизації суспільства, її входження до європейського соціально-економічного і освітньо-культурного простору.

Проблема професійної підготовки висококваліфікованих експертів у галузі освіти розглядається як одна з найактуальніших на сучасному етапі модернізації національних систем освіти у переважній більшості зарубіжних країн, зокрема й у країнах Східної Європи. У 2016 р. Європейською асоціацією із забезпечення якості вищої освіти (ENQA) розроблено перелік ключових компетентностей для фахівців із забезпечення якості освіти (ENQA Quality Assurance Professional Competencies Framework), основною функцією яких визначено здійснення освітнього аудиту щодо надання освітніх послуг та освітнього консалтингу з прогнозування розвитку систем освіти й коригування діяльності навчального закладу відповідно до вимог.

У контексті усвідомлення українським суспільством необхідності таких змін на часі осмислення прогресивного досвіду розбудови освітніх систем у європейських країнах, що вже пройшли шлях модернізації та довели ефективність і продуктивність досягнутих результатів. До країн Східної Європи, вища професійна освіта яких отримала прогресивний досвід

модернізації та перетворилась на чинник інноваційного розвитку національних економік, дисертантка з повним правом відносить Латвійську Республіку, Литовську республіку, Республіку Болгарія, Республіку Естонія, Республіку Польща, Республіку Словаччина, Республіку Словенія, Республіку Угорщина, Румунію, Чеську Республіку.

У контексті наведених вище міркувань вважаємо тему дослідження Тригуб Ілони Іванівни «Професійна підготовка експертів у галузі освіти у країнах Східної Європи» надзвичайно *актуальною*.

Цінність дисертаційного дослідження зумовлена тим, що вперше у вітчизняній педагогічній науці здійснено комплексний аналіз проблеми професійної підготовки експертів у галузі освіти на підставі розгляду соціокультурного явища «освіта» як об'єкта експертизи; розкрито теоретичні засади професійної підготовки експертів у галузі освіти у країнах Східної Європи; виявлено й проаналізовано тенденції професійної підготовки експертів у галузі освіти в досліджуваних країнах.

Відповідно до теми дисертації Тригуб І. І. чітко сформулювала науковий апарат дослідження, адекватні завданням методи наукового пошуку. Зокрема, методологічними підходами дослідницького пошуку автором визначені системний, культурологічний та компетентнісний підходи, що покладені в основу розгляду експертної діяльності як комплексного аналізу, який здійснюється висококваліфікованим фахівцем-експертом з метою надання компетентної оцінки стану досліджуваного об'єкта у сфері освіти, прогнозування перспектив його подальшого розвитку чи корекції.

Дисертаційна робота Тригуб І.І. чітко структурована. Зміст роботи відповідає меті і завданням дослідження, відображає хід їх виконання.

Вважаємо, що вагомим результатом рецензованої дисертаційної роботи є усистематизована джерельна база. Вона відповідає вимогам до порівняльно-педагогічного дослідження, свідчить про обізнаність автора з усіма існуючими типами джерел, у яких розкриваються питання професійної підготовки експертів у галузі освіти, зокрема в країнах Східної Європи. На різних етапах

наукового пошуку було використано 329 джерел, в тому числі 114 зарубіжних. Основою дослідження стали: нормативно-правові документи у галузі освіти України та Європейського Союзу; європейська та світова освітня періодика, наукові праці вітчизняних і зарубіжних педагогів, теоретиків і практиків освіти з проблеми забезпечення якості освіти та професійної підготовки експертів у галузі освіти, які дисертантка опрацювала, користуючись фондами державних бібліотек України, бібліотек університетів у Чехії та Польщі, а також наукового центру історичних досліджень Східної Європи «Інститут Гердера» у ФРН.

Беззаперечним є практичне значення дисертаційного дослідження: розроблено і впроваджено у навчальний процес освітні програми «Сутність і зміст експертної діяльності в освіті», «Освітометрія (освітні вимірювання)» та навчально-методичні матеріали до вивчення дисциплін «Вступ до освітології», «Методологія міждисциплінарних досліджень у сфері освіти» для магістрів спеціальності 073 «Менеджмент» і спеціалізації «Експертиза у галузі освіти», що сприяло вдосконаленню форм і методів професійної підготовки експертів у галузі освіти на рівні магістратури в українських ВНЗ, а також формуванню професійної компетентності експертів у галузі освіти, зокрема щодо посилення їх діагностичної, оцінювальної, прогностичної та захисної функцій.

Основні теоретичні та практичні результати дослідження апробовано у доповідях на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та наукових семінарах; опубліковано у 22 працях, серед яких: 4 навчально-методичні посібники (у співавторстві); 9 статей у наукових фахових виданнях України; 1 – у зарубіжному періодичному виданні; 6 статей у матеріалах міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Зміст автореферату і наукових публікацій автора відображають основні положення і висновки, викладені в тексті дисертації. Результати порівняльно-педагогічного дослідження супроводжуються матеріалом у графічному відображенні, у вигляді таблиць, рисунків, які суттєво розширюють та доповнюють змістове поле дисертаційного дослідження. Положення, які

покладені в основу змісту дисертації та її структури, підкріплюються статистичними даними та конкретними прикладами з освітньо-наукової діяльності вищих навчальних закладів країн Східної Європи, профільних Агентств із забезпечення якості освіти, загальноєвропейських інституцій, що здійснюють професійну діяльність у галузі освітнього менеджменту й освітньої експертизи.

Вважаємо за необхідне наголосити на таких *позитивних аспектах* рецензованого дослідження, що засвідчують наукову новизну та теоретичне значення дисертації:

1. Вагомим здобутком дослідниці є теоретичний аналіз ключових категорій дослідження («експертна діяльність у галузі освіти» та «експерт у галузі освіти») крізь призму осмислення близьких за значенням понять «аудит», «діагностика», «інспектування», «консультування», «моніторинг», «оцінка», що уможливило формулювання авторського визначення базових понять дослідження та виокремлення різних видів експертизи, а саме: експертизу педагогічних об'єктів, експертизу освітніх інновацій та освітніх систем, гуманітарну (соціальну й індивідуальну) експертизу, етичну експертизу (с. 109).

2. Заслугує на увагу обґрунтування *класифікації країн* Східної Європи у межах дослідження тенденцій професійної підготовки експертів у галузі освіти на підставі *критеріїв* 1) систематичності професійної підготовки та 2) тривалості професійної підготовки означених фахівців. Такий підхід дозволив дисертантці диференціювати східноєвропейські країни у три групи: до першої групи віднесено країни (Польща, Чехія, Словаччина, Болгарія, Румунія, Угорщина), де профпідготовка експертів у галузі освіти характеризується спорадичністю й короткотривалими формами, переважно семінарами, які проводять Агенства із забезпечення якості освіти; до другої групи віднесено країни (Словенія, Литва, Естонія), де профпідготовка експертів не носить системного характеру, проте застосовуються як коротко-, так і довготривалі форми навчання, зокрема брифінги, тренінги, конференції; третю групу країн

(Латвія, Росія) презентують такі, в яких профпідготовка експертів в галузі освіти відбувається систематично на довготривалій основі в системі вищої (магістратура) та післядипломної освіти (Розділ 1).

3. Цікавим і корисним для педагогічної теорії є визначення *загальних* (спрямованість підготовки експертів на забезпечення якості освіти, орієнтація на обрання кандидатів у експерти з числа досвідчених педагогічних працівників, упровадження Кодексу етики професійної діяльності експертів у галузі освіти як нормативного документу; використання семінарів, тренінгів, конференцій як провідних форм підготовки експертів; міжнародне співробітництво та обмін досвідом у процесі професійної підготовки експертів) і *специфічних*, характерних для певних країн (підготовка експертів на рівні магістратури й аспірантури у ВНЗ; наявність обов'язкового навчання кандидатів до реєстру експертів у галузі освіти), *тенденцій* професійної підготовки експертів у галузі освіти у країнах Східної Європи на підставі аналізу особливостей організаційно-педагогічних засад такої підготовки у національних системах вищої професійної освіти, післядипломної освіти, освіти дорослих (Розділ 2).

4. Важливим з точки зору практичної цінності дослідження є те, що дисертанткою окреслено *перспективні напрями* (імплементация європейських стандартів забезпечення якості освіти, реалізація професійної підготовки експертів у галузі освіти на рівні магістратури та аспірантури, використання відкритої процедури обрання експертів у галузі освіти, розроблення Етичного кодексу експертної діяльності у галузі освіти; запровадження громадського й державного контролю за діяльністю експертів тощо) використання прогресивних ідей досвіду східноєвропейських країн з підготовки експертів у галузі освіти в Україні на основі аналізу реального стану підготовки відповідних фахівців у вітчизняній системі вищої професійної освіти (Розділ 3).

Позитивно оцінюючи новизну, теоретичне і практичне значення рецензованого дослідження вважаємо за необхідне висловити рекомендації та побажання щодо його можливого удосконалення.

1. Заслуговеє на схвалення ретельний теоретичний аналіз базових понять дослідження. Проте, на нашу думку, дисертантка не повною мірою представила доробок науковців зі східноєвропейських країн. Вважаємо, що доцільно було б акцентувати увагу на теоретичних підходах європейських учених, як представників досліджуваних країн, що підкреслило б результативність здійсненого порівняльно-педагогічного дослідження.

2. Значущий практичний інтерес становить конкретний зміст освітніх програм і курсів з професійної підготовки експертів у галузі освіти, що викладаються у вищих навчальних закладах Латвійської Республіки та Російської Федерації, які дисертантка характеризує у Розділі 2. Доцільно було б представити їх навчальний зміст у додатках.

3. Вважаємо, що дисертаційне дослідження тільки виграло б за умови систематизації перспективних напрямів запровадження прогресивних ідей зарубіжного досвіду з професійної підготовки експертів у галузі освіти за рівнями (концептуальний, законодавчий, дидактичний, організаційний тощо)

4. Дисертанткою представлено вагомі результати дослідження за обраною проблемою, проте висновки до розділів необхідно було б узагальнити та зменшити за обсягами.

5. Зважаючи на актуальність та значущість досліджуваної проблеми професійної підготовки експертів у галузі освіти, з огляду на динамічність процесів реформування вітчизняної освітньої галузі, бажано було б розширити оприлюднення результатів дослідження у різних фахових наукових журналах України.

Однак, висловлені зауваження та побажання мають дискусійний характер та суттєво не впливають на загальний високий науковий рівень дисертаційної роботи Тригуб Ілони Іванівни та мають на меті зосередити

докладному вивченні окремих проблем вищої професійної освіти та педагогічної науки загалом.

Рецензоване дисертаційне дослідження на тему «Професійна підготовка експертів у галузі освіти у країнах Східної Європи» є самостійною науковою роботою, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі порівняльної педагогіки і професійної освіти і за актуальністю, змістом, обсягом, науковою новизною, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю, практичним значенням, якістю оформлення та повнотою викладу відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук згідно з «Порядком присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 зі змінами, внесеними Постановою КМУ № 656 від 19.08. 2015, а його автор Тригуб Ілона Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділу зарубіжних
систем педагогічної освіти і
освіти дорослих Інституту
педагогічної освіти і освіти
дорослих НАПН України

Н.М. Авшенюк

